

מראי מקומות- קידושין כ"ה

בלשון ציווי, כמו "ובללת", משמע שאין צריך להיות אלא ראוי לבילה. וא"כ, יוצא דכל מקום דאמרי' "כר' זירא" צריכין מקור לומר דאין צריך להיות אלא ראוי. ומהו המקור כאן, לימא ממ"נ, אם ביאת מים מעכב, צריך ביאת מים ממש, ואם אינו מעכב, אין צריך להיות אפי' ראוי לביאת מים. ותי' דפסוק א' אומר ורחץ את כל בשרו, דמשמע אפי' בית הסתרים, ופסוק א' אומר וידיו, ודרשי' מה ידיו מאבראי אף כל מאבראי, וא"כ אמרי' דעכ"פ צריך להיות בית הסתרים ראויים לביאת מים. וע' ברמב"ן שכ' דאולי מה שצריך ראוי לביאת מים כאן הוא רק מדרבנן, אבל מדאורייתא אין צריך אפי' שיהי' ראוי לביאת מים, אלא דכמו דמצינו דבבילה דהקפיד התורה שיהא ראוי, כן אמרי' כאן מדרבנן, דצריך להיות ראוי לביאת מים. וע' ברמב"ם דכ' לענין בילה דהלכה למשה בסיני הוא דאינו מעכב, וגלי בה רחמנא נמי דלא אפקה לבילה בלשון עשה אלא בלשון סיפור [ומשמע דלא סגי ללמוד מזה גופא, כמ"כ תוס', אלא דזהו רק גילוי על ההלמ"מ], אבל לא ביאר למה אמרי' כן כאן, ואולי ס"ל דגם כאן הוי הלמ"מ. עוד הק' תוס' בנדה (סו:), למה לא בעינן ביאת מים לכתחלה, כשם שבעינן בילה לכתחלה, ותי' דשאני התם דמצוה הוא (וכן הדינים אחרים שנאמר בהם דין זה), ולכן סברא הוא שמצריך בילה לכתחלה, אבל טבילה, שלא מצוה היא, אלא אופן ליטהר, סברא הוא שלא בעינן שיהי' דין לכתחלה שיבא המים לפנים.

(ה) **בהמה גסה נקנית במסירה- נח' רש"י ותוס'** ביסוד קנין מסירה, דרש"י ס"ל (כפי מה שביאר תוס' דבריו) דצריך מסירה מיד ליד דוקא, ואם הקונה נוטל המוסירה וכו' מעצמו, אי"ז נחשב מסירה, ולא קנה. ותוס' חולק עליו וס"ל דצריך רק שהמוכר יאמר לו לך חזק וקני, אבל אי"צ שימסור לו ממש מיד ליד. וע' בר"ן (ט: בדפיו) דג"כ פי' כתוס', אלא דהק', דא"כ מה שייך לומר דמשיכה אינה קונה ברה"ר, הרי כל משיכה יש בה ג"כ מסירה, וא"כ תיפוק לי' מדין מסירה שיקנה

(א) **עשרים וארבעה ראשי אברים שבאדם... ותני עלה בכולם עבד יוצא בהם לחירות- כ' הר"ן** (ט. בדפיו) והתוס' רי"ד דה"ה שאר מומים שבגלוי ואינם חוזרים, וכ' התורי"ד דהראי' לזה הוא מהא דתניא לעיל דתלש בזקנו ודלדל בו עצם דיוצא בהם לחירות. וכ' הר"ן דמה דנקט התנא הני כ"ד, היינו לאשמעינן דאע"ג דלענין נגעים לא קרינן בהו לכל מראי עיני הכהן, מ"מ לענין עבד מום שבגלוי הוא. אולם ע' בתוס' ר"י הזקן דמשמע דס"ל דכ"ד דוקא ותו לא, ולכאו' ק' מהא דלדל עצם. אולם ע' בקרבן נתנאל (ר') דכ' דמה שלא פסק הר"ף להא ברייתא דלדל עצם, היינו משום דס"ל דברייתא זו ס"ל דרק בכ"ד אברים אלו יוצא בהם לחירות, ולא יותר, וחולק על הברייתא דלעיל, ופסק כברייתא זו.

(ב) **בכולם עבד יוצא בהם לחירות- ע' בר"ן (ט. בדפיו)** שהעיר על מה שהרי"ף הביא דינים אלו של יציאת שן ועין, אע"פ שהם קנסא, ולקנס צריך דוקא מומחין, ואין לנו מומחין, וא"כ לכאו' אי"ז נוגע להלכה למעשה. והביא בשם הרמב"ן שתי דכיון דקיי"ל דקנס אם תפס לא מפקי' מיני', אז כיון דהעבד תפוס בעצמו, א"כ מיד כשהפיל שינו הרי הוא תפוס ולא מפקי' מיני'. והוסיף דכופין האדון לכתוב לו גט שחרור, דאף למ"ד אי"צ, זהו רק היכא שיש העמדה בדין, לפי שבהעמדת ב"ד הוא שיצא לחירות, ולא משעת חבלה [ולכאו' ק', דאם רק בהעמדה בדין יוצא לחירות, א"כ מה שייך לומר דתפוס בעצמו מקודם, הרי אין שום חירות חל עד העמדה בדין, ואולי י"ל דהממונות פקע משעת החבלה, והקנין איסור בשעת העמדה בדין, א"נ, דהתפיסה מחייב שצריכים להעמידו בדין ולהוציאו לחירות, וצ"ע].

(ג) **על שפתיו, פשיטא- הק' השיטה לו נודע למי, עדיף הו"ל להק' על רבנן למה פליגי עלי', ולתרוץ כמו שתי' הגמ' למעשה, והניח בצ"ע.**

(ד) **מקום הראוי לביאת מים בעינן, כדר' זירא, וכו'- הק' תוס', ממ"נ, אם התורה הקפיד שיהא צריך בילה, א"כ מהכ"ת לומר דאינו מעכב בילה ממש, ואם אי"צ בילה, א"כ למה צריך שיהא ראוי לבילה. ותי' דודאי שנה עליו כמה פעמים, אלא כיון דלא כתבה**

תוס' בשם הר"י חולק ע"ז, וס"ל דקנין משיכה עדיפא ממסירה, ולכן ביאר דתנא דמתני' ס"ל דאף נקנית במשיכה, וכ"ש במסירה, ורב אמר דוקא במשיכה ולא במסירה, וכתנא דברייתא. ועפ"ז פי' הא דרק משיכה קונה בסימטא, דהיינו משום דכיון דיכול לקנות במשיכה, לאו אורח ארעא לקנות בקנין גרוע. וע"ז הק' תוס' דאטו מצוות הן לבטלות זא"ז, והביא בשם ר"ת דגם מסירה מהני בסימטא. ובשם ר' חיים כהן פי' דמה דמשיכה מהני בסימטא, היינו משום דסימטא רשות של יחיד הוא, והקודם בו קנאו. וא"כ, בנוגע קנין מסירה, דהמוכר הביא בהמתו לשם קודם שבא הלוקח, א"כ המוכר קנה הסימטא, ואין הלוקח יכול לקנות ברשות המוכר. אבל לגבי משיכה, דהלוקח עוקר הדבר ממקומו הראשון ומושכה למקום אחר, שפיר אמרי' שהוא קנה אותו מקום, ומהני משיכתו לקנות. וע'

באבן האזל (מכירה ב', ח', ד"ה אכץ) שחקר בקנין משיכה, האם המעשה משיכה הוא הקנין, או דלמא מה שנכנס לרשותו ע"י מעשיו הוא הקנין. וכ' לתלות בזה מח' **רמב"ם וראב"ד** (שם, ט') באם מהני משיכה לאחר ל', דס"ל להרמב"ם דלא מהני, והראב"ד ס"ל דאם עדיין עומד ברשות הלוקח דמהני, דהרמב"ם ס"ל דהקנין הוא המעשה משיכה, וכלתה קנינו, והראב"ד ס"ל דהעיקר הוא מה שנכנס לרשותו, והא זה נמשך, שהרי עדיין הוא ברשותו. וכ' דמדברי ר' חיים כהן כאן ג"כ משמע דס"ל דתלוי בהכנסה לרשותו, דעפ"ז ביאר מה דמהני בסימטא רק משיכה ולא מסירה. אולם ע' ביד **רמה בב"ב** (פרק ה', אות כ"ו) דכ' דמה דהגבהה קונה, היינו משום דעיילי' לרשותא דנפשי', ולמ"ד חצר מטעם יד, לא תהא ידו קלה מחצירו, ולמ"ד דחצר משום שליחות אתרבאי, לא יהא עצמו קל משלוחו. והוסיף יוסברא נמי הוא, שאין לך דבר שנכנס לרשותי' של אדם יתר מהבא לידו. ומבואר מדבריו דהגבהה מהני על דרך ידו [וק' מהמשך סוגיין, דמבואר דשייך הגבהה בפיל, ובין לפי' רש"י ובין לפי' תוס', הא מבואר דאין ההגבהה צריך להיות בגופו ממש, וצ"ע].

(ח) **הוא דאמר כי האי תנא- פי' העצמות יוסף,** דמה דהי' פשוט לשמואל דלא הדר ב' רב, היינו משום סתם מתני' דהכא, ות' הגמ' הוא

ברה"ר (אבל להיפוך ל"ק, למה צריך משיכה כלל, דהא מסירה אינה קונה בסימטא וברשות של שניהם [לפי כמה ראשונים, ע' לקמן]), וא"כ ודאי צריך לקנין משיכה. ות' "לאו קושיא הוא, דכיון שמשך, גלי אדעת' דלא ניחא לי' דליקני במסירה אלא במשיכה, ומשיכה בר"ה לאו מידי הוא" [וע' בחי' הר"ן בב"מ (י. ד"ה כיון) שהביא ג' דעות בזה, א) דרק היכא שמגלה שאינו רוצה בקנין דרבנן מהני, משום שיכול לומר א"א בתקנת חכמים, ב) שי' **הרשב"א**, דמהני אפי' בנוגע קנין דאורייתא, דהו"ל כעודר בנכסי הגר וסובר שהם שלו (ולכאור' משמע דס"ל דלא אמרי' דהיכא דעושה קנין המועיל ודעתו לקנות בקנין שאינו מועיל, מהני משום דלמעשה עשה קנין המועיל, דהא מדמה זה לעודר בנכסי הגר וסובר שהוא שלו, ויש לע' בזה), ג) שי' **הרא"ה**, דאפי' בקנינים דרבנן אינו יכול לומר כן, ומה דאי' התם הכי, אי"ז קיים למסקנא]. וע"ע **ברמב"ן בב"ב** (ע"ה:) דכ' דשפיר י"ל דמשיכה לא מהני ברה"ר, כגון שקראו לה והיא באה, או שאמר לו המקנה לך משוך וקני, או במציאה ונכסי הגר, או בשאר כל מטלטלין שאין דינן לקנות

במסירה. וכפשוטו היינו אומרים דנח' רש"י ותוס' במהות של קנין מסירה, דרש"י ס"ל שהוא קנין מצד המקנה, ולכן צריך דוקא מסירה מיד ליד, ותוס' ס"ל דהו"ל קנין מצד הקונה, ולכן סגי במעשה של הקונה. אולם ע' **באבן האזל** (שכנים ב', י', ד"ה והנה), שחקר באמירת לך חזק וקני, האם צריך לו רק שיהי' ברור לנו שיש הסכמה מצד המוכר שרוצה שהלוקח יחזיק בקרקע, או דלמא הוי חלק של הקנין עצמו, דצריך שיהי' דעתו עכשיו בההקנאה, והוי קנין מצד המוכר, ועל צד זה י"ל דגם תוס' ס"ל דהוי קנין מצד המקנה, וצ"ע בזה.]

(ו) **בהמה גסה נקנית במסירה- ע' בריטב"א שכ'** דהגבהה קונה ברוב המקומות, טפי ממשכה ומסירה, ומה שנקט המשנה לקמן (כו). דנכסים שאין להם אחריות נקנין במשיכה, ה"ה בהגבהה ומסירה, ומה שנקט משיכה (אף דהגבהה קונה טפי), היינו משום דמשיכה כתיב להדיא בקרא, ומסירה והגבהה הוי כתולדות של משיכה. ואף לר' יוחנן, דס"ל דמשיכה הוא תקנת חכמים, מ"מ עיקר התקנה הוא במשיכה, אלא דכיון דתקנו משיכה תקנו גם מסירה והגבהה.

(ז) **בהמה גסה נקנית במשיכה- ע' בתוס' שהבין** בדעת רש"י דס"ל דקנין מסירה עדיף מקנין משיכה (וע' בפני יהושע דמפקפק בזה, דאולי גם רש"י מודה דמשיכה עדיף ממסירה, אלא דס"ל דבעינן דוקא מסירה משום דלאו אורח'י במשיכה, אבל לרב דס"ל דהוי כשאר מטלטלין, ודאי צריך משיכה דוקא ולא מסירה), ותנא דמתני' ס"ל דמסירה דוקא מהני ולא משיכה, וכשדרש רב דנקנית במשיכה, המשמעות הוא אף במשיכה. אבל

גבוהה טפח מן הקרקע, אז אם בולט למעלה נגד אויר ידו, קנה מטעם חצר, אבל אם בולט לצד ידו, אינו קונה מטעם ידו, וצריך דוקא הגבהה, או טפח או ג' טפחים].

דכיון שיש חכמים דברייתא דס"ל במשיכה, א"כ שפיר הדר בי' רב.

(ט) א"נ בשוכר את מקומו- ע' בש"ך (חור"מ ר"ג, א') שהביא מבעל העיטור דביאר דמה דמהני שכירות מקום כאן, היינו בקנין אגב, אבל הש"ך כ' דמשמע בב"ב דשכירות מקומו אי"צ אגב, וסגי בחצר גרידא. וע' בקהלות יעקב (ב"מ כ"ז) שהביא מש"כ הש"ך בחור"מ קצ"ח (ז') ור"ב (ג'), דאין החצר קונה לו א"כ הי' החצר שלו קודם שבאו המטלטלין לשם. ותמה הקה"י מהגמ' כאן, דהא כאן שכר לו את מקומו אחר שהפיל הי' כבר בתוך החצר, וכ' דיש ליישב ע"פ דברי הבעל העיטור הנ"ל, דמהני מדין קנין אגב [ותמוה לומר כן בדעת הש"ך, דהא הוא עצמו חולק על בעל העיטור בביאור דברי הגמ' כאן, אבל לכאור' באמת אין קו' על הש"ך כלל, דרק השיטה בב"מ שהביא שם כ' דצריך להיות החצר שלו קודם שבאו המטלטלין לשם, אבל הש"ך כ' רק דצריך להקנות לו הקרקע קודם שהקנה לו המטלטלים, וא"כ שפיר י"ל דעשה כן כאן, ולא ק' על הש"ך כלל, ובאמת עיקר קו' הקה"י על השטמ"ק הוא, ורק דרך אגב הביא הש"ך, אבל באמת לכאור' אי"ז ק' על הש"ך כלל, וכנ"ל]. וע"ע בקה"י שם שהביא מש"כ הרשב"א כאן להוכיח דשכירות מקום לא מהני מדין משיכה, וביאר הקה"י ראייתו, דהגמ' אזיל אז בש"י ר"ש דמשיכה ל"ק, וא"כ ע"כ שכירות מקום לא מהני מדין משיכה, אלא או מדין חצר, או מדין אגב.

(י) א"נ בחבילי זמורות- פרש"י, דמיירי בחבילי זמורות שהיו גבוהים מן הקרקע ג' טפחים, דמתוך כך נפק"ל מתורת לבוד. וכ' תוס' דלפי רש"י, מה דלא הי' הגמ' לומר דקני בהגבהת כלים, היינו משום דסתם כלים אין בעוביין ג' טפחים, ולשי' ר"ת דס"ל דאפי' הגבהת טפח מהני, צ"ל דסתם כלים אין בעוביין אפי' טפח. אולם איתא ש"י ג' בהריטב"א, דס"ל דאפי' הגבהת כל דהו מהני, ולשיטתו אין שייך ליישב כמש"כ תוס'. והוא ביאר דמה דלא תירצנו לעיל דהגבהת כלים מהני, היינו משום דאין כל ההגבהה נעשה בב"א (שהרי הוא הבין דלא הביאו ד' כלים תחת רגלי הפיל, אלא כלי א', מעיקרא תחת רגל א', ואח"כ תחת רגל ב', וכו'), ובכה"ג לא חשיבא הגבהה כלל, כיון דלא

הוגבהה כאחת [וע' בסמ"ע (קצ"ח, ד') דכ' דהגבהת טפח מהני משום "דכיון דהוא בידו, הרי היא כאלו היא ברשותו". ותמה הנתיבות (שם, ג') הא ודאי כשלקחו בידו אפי' ליכא טפח קנה, דהא ידו קנו מטעם חצרו. ולכן כ' דהיכא דבולט חוץ מידו היכא שאינה